

T.C.
ZİRAAT BANKASI

Tasarruf hesapları 1954 ikramiye miktarı

1.500.000 LİRADIR

BU ZENGİN PLANDA

Evler, apartman daireleri, traktörler ve ayrıca dolgun para ikramiyeleri bulunmaktadır. İştirak şartlarını öğrenmek için 460 Şube ve Ajansımız emrinize âmadedir.

Sadi Yaver ATAMAN

Memleket Havaları

ESNAF TÜRKÜLERİ
çıktı.

32 Esnaf türküsü notaları ve güftelerile

Bir Lira

Dergimize toptan ve perakende sipariş verilir. Ayrıca (Sadi Yaver Ataman, Çapa, Akkoyunlu Sk.. No. 39 dan temin edilir.)

Senelik abonesi
300, altı aylık
abonesi 150
kurustur.
Yurd dışı senelik
abone 2 dolardır.

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

Adres değistirme-
ler hiçbir şart ve
ücrete tâbi
değildir.
Pasımlıyan yazılar
talep vukuunda
jade edilir.

Adres: Yeşiliderek, Sultanmektebi Sokak, No. 17 - İstanbul

Dizgi ve Baskı: EKİCİGİL MATBAASI

144

**TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI**

No: 56

Mart 1954

Yıl: 5; Cilt: 3

İSTANBULDA ÇIKAR, AYLIK
HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

Mart 1954

İÇİNDEKİLER:

Folklor ve Medeniyet	Doç. Dr. Cahit TANYOL
Uzun Havalar	Mahmut Ragıp GAZİMHAL
Dr. Fihri Hamit Zübeyr Koşay'a Mektup	Sadık UZUNOĞLU
Huzur'ye Dair Noflar	M. Mustafa ÇALDAĞ
İki Evliya	Tevfik PİSİRİCİ
Konya Oyaları ve Yaşamları	Peteloğlu Ahmet PETERCİ
Türkülerimizin Doğuş Hikâyeleri: İnce Mehmet	Y. Kemal GÜĞCELİ
Yunus Emre'ye Değin	Cevdet CANBULAT
Kırım Atasözleri (VII)	Mustafa BERRİCİ
Halk Şairlerinin Birbirlerine Benzeyen Şiirleri	Asık CEVDET
Bosni Masallarından: Kirk Dost ve Korkak Masalı	Salih SAN

Sayı: 56

Kuruş: 25

İBİ VE VAZİ İŞLERİNİ İ

145

56
881

TÜRK FOLKLOR ARASTIRMALARI

KURULUŞU: AGUSTOS 1949
AYDA BİR DEFA İSTANBULDA ÇIKAR, HALKBİLGİSİ DERGİSİ
SAHİBİ VE YAZI İŞLERİ MES'UL MÜDÜRÜ: İHSAN HİNÇER

No. 53

MART 1954

YIL: 5; CİLT: 3

Folklor ve Medeniyet

Yazan: Cahit TANYOL

Türk Folklor Derneği, İlmî Kurulu Üyesi

Gerçek kültürler temellerine folkloru almak zaruretindedir. Bu bakımdan radyolarımız folklor yayınlarına geniş ölçüde yer ayrılmıştır. Hele bizim gibi kültürü geriba haline gelmiş memleketler için bunun önemi daha da çoktur. Folklor, bize cemiyetin içtimaf mizacını verir. Bir ağacın cinsini, ne'ini, gelişme şartlarını bilmeden nasıl onu başka bir ne'ye aşılayamazsak, aynı hal içtimaf topluluklar için de vardır. Türk cemiyeti kendisine has gerçek kültür ve medeniyeti ancak folklor mahsullerine karşı duyacağı ilgi sayesinde yaratabilir. Kültür tarihimize bir göz atacak olursak, orada folklorun, yeni bir kültüre girerken, ona temel vazifesi görmesi şöyle dursun, tam tersine, zayıfladığını farkedebiliriz. Türk milleti, «payen» kültürden İslâm medeniyetine geçerken düşünce, zevk, inanç ve örf ve adetlerini bu yeni kültürün kapısında bırakmak zorunda kalmıştır. Bu yeni kültür değişmesine, folklorumuz ancak bir sığıntı halinde, o da rengini değiştirmek suretiyle kalabilmiştir. Musikiimizin, edebiyatımızın ve ilimimizin bir yerde duraklamasının sebebi budur. Bir edebiyat ki, bütün üstün vasıflarına rağmen, içine girdiği kültürün kıymetlerini mesketmekten başka bir şey düşünmemiş. Ve neticede halkın malı olan dil, dahil yitirmiştir. Bütün divan şiirine bakalım. Bu şiirin

tekip ettiği anane tamamiyle mücerret ve yabancıdır. Bu edebiyat tamamiyle zihni bir kadro içinde, realiteden uzak bir yöne saplanıp kalmıştır. Bu edebiyatı okuyan bir kimse, şairlerin sevgililerini birbirlerinden ayıramaz. Hepsinin kaşu, gözü, boyu, bosu aynıdır. Hepsini siyah gözlü, siyah saçlı, servi boyludur. Sanırsınız ki, onların yaşadıkları çağda ne sarı saçlı, ne mavli gözlü dilberler vardır. Sanırsınız ki, onlar kışın fırtınasını, baharın ağaçlara ve kalblere getirdiği sevinçli duymamışlardır.

Bütün bunların sebebi, yeni bir kültüre girerken millî şahsiyetlerini yapan kıymetlere sırtlarını çevirmiş olmaları ve onları, olduğu gibi, mukavemetsiz kabul etmeyi bir hüner saymalarıdır. Halbuki İslâm kültürünü biz, folklorumuzun süzgecinden geçirerek kabul etseydik, hâdise tamamiyle başka bir istikamette cereyan edecekti. Edebiyatımızın, düşünce mahsullerimizin rengi değişecek ve bu kültüre bugün mevcut olmayan orijinal değerler katmaya muvaffak olacaktık. Böyle bir folklor süzgeci, İslâmiyeti kabul tarzımızı bile başkalaştıracaktı. Kur'an Türkçenin yapısı içinde düşünecek telâfî ilimlere yine aynı dilin gerçekleri içinde yaratmaya çalışacaktık. Medreselerimizde, Türkün realist zekası, Arapçanın tamamiyle ayrı karakterdeki dil bün-

BÜYÜK FOLKLOR ANKETİMİZ

Gelecek sayılarından itibaren en büyük Türk düşünürlerinin ve Folklorcülerimizin saketimize verdikleri cevapları saygılarımızda geniş bir ölçüde bulacaksınız.

Anketi Tertip Edenler:
İhsan HİNÇER - Mehmet İZKALP

TÜRK FOLKLOR (Halk Bilgisi) DERGİSİ'nin Nesriyat Organıdır.

Milli

MILLİ KÜTÜPHANE
ANKARA

yesi içinde hapsolmiyacaktı. Fıkıh, kelâm, tefsir ilimlerini ana dilimizden öğrenmek imkânı ruhumuza yeni yeni ufuklar açacaktı. Böylece halkımız, mânasını bilmediği bir dilde ibadet ede hakikatleri klişeleştirmek itiyadından uzak ve masun bulunacaktı. Asırlarca taassup ve geriliğimizde, mânasını anlamadan inanmak itiyadını büyük hissesi vardır. Bir konu, iman sahasına ait olsa dahi, anlamak, onun üzerinde düşünmek aklın en büyük şerefidir. Kanaatimize göre, zaman zaman her nevi düşüncenin bir irtica unsuru haline gelmesinde bu zihni itiyadın büyük rolü vardır. Aşırı din-darlık ile aşırı dinsizlik bu noktada birleşir.

Düşünce ve edebiyatımızın başına gelen bu köksüzlük musikimizde de hissedilir. Klâsik musiki adını verdiğimiz saray musikisi de kendisini Türk folklorunun dışında tesis etmiştir. Arap ve Bizans musikisinin orijinal bir sentezi olan bu musikide folklorumuz yer almamıştır. Bu yüzden şiirimiz gibi musikimiz de, bir zümre sanatı olmaktan öteye geçememiştir. Şüphesiz bunların, kendi nevi içinde, ayrı bir lezzeti vardır. Fakat temelinde millî folklorumuzu yerleştirmedikleri için bir noktada durmak zorunda kalmıştır.

Halbuki medeniyet yapmış kavimlerin kültür tarihlerine dikkat edince manzara tamamıyla başkadır. Eski Yunan medeniyeti Mısır ve N'eva'dan çok şeyler öğrenmiştir. Dikkat edilirse, «öğrenmiştir» diyorum. Öğrenmek başka, bir kültürün kıymetleri içinde hapsolmek yine başkadır. Biz, her girdiğimiz kültürün içinde zihnimizi mahpus bırakıyoruz. Yunan kültürü, dışarıdan aldığını kendi folklor kıymetleri içine yerleştirmiş ve düşünceyi başka neviden bir düşüncenin baskısı al-

tına atmamıştır. Esasen bir düşünce, başka bir düşünceyi baskısı altına aldı mı, orada düşünce inanç haline geçer. Bizim, yeni bir kültürle temas haline geçer geçmez, o kültürün taassubuna sahip oluşumuz bundan olsa gerek.

Bugün, Türk cemiyeti bir medeniyetten diğer bir medeniyete geçmenin zevki içinde bulunuyor. Fakat dikkat edilirse, bu yeni medeniyetin kültür değerlerini de folklorumuzla münasebete getirmek kimsenin aklına gelmiyor. Batı kültürünü ruhlarmıza bir din halinde aşlamak gayretli, az çok payan Türk kültürünün İslâm kültürü ile temasını hatırlatıyor. Aynı hatâli zihni itiyadı burada da karşımıza çıkıyor.

Şüphesiz folklor mahsulleri, bir medeniyeti bütün cephesiyle kavramanın yollarını göstermek iddiasında değildir; fakat sanat gibi mânevî kültür kıymetlerinin yaratılmasında ona dayanmak zarureti vardır. Esasen teknik kıymetlerin bir medeniyetten diğer medeniyete geçişinde ısrarlı bir çatışma göze çarpmaz. Teknik kıymetler, mahiyetleri icabı, yayılmak istidadındadırlar. Bu bakımdan teknik intibak, mânevî sahada cereyan eden dramdan habersizdir. Bir tekniğin diğer bir teknikle yer değiştirmesindeki güçlükte rol oynayan yine bazı itiyadlar ve kanaatlerdir ki, bunların teknikle bızatılı bir ilgileri yoktur. Fakat mânevî kıymetler, bilhassa sanat mahsulleri bir kültürden diğerine aktarılmak istendiği zaman, mevcut kültürün mukavemetinden ancak folklor mahsullerine sığınmak suretiyle kurtulabilir. Şiirimiz, ve bilhassa musikimiz için bu bir zarurettir.

Folklor mahsullerinin, tesirli bir rol oynayabilmeleri için, mutlaka bir değer olmasına lüzum yoktur. Değer olsa da olmasa da, mânevî realitenin kendisine aksettikleri bir ayınadır. Yabancı kültürün baskısına dayanabilmek için, işe oradan başlamak lâzım. O, bize kendi kendimizi inkâr etmemek terbiyesini verir.

Folklor mahsullerini yürekten sevmeyi ve yaymayı millî terbiyemizin hedeflerinden biri yapmak zorundayız. Öyle iken bu saha hâlâ bir kısım meraklıların dilinde ve gönlünde yer bulmakla yetiniliyor.

Batı medeniyetine dönüştürüldüğünde, folklor mahsullerinin değeri anlaşılmasın olsaydı, içimizdeki Doğu - Batı ikiliğini çok daha hafif bir şekilde duyacaklık.

Uzun Havalar

Yazan: Mahmut R. GAZİMİHAL

Avrupa notasının terimlerinden «parlando rubato» tâbirıyla işaretlenen bir konuşur gibi ezgileys tarzı Macar ve Balkan folklorcularını fazlasıyla meşgul edegelmiştir. Ölçülü bir şarkının usulsüz ve arzuya muhavvel bir şekilde okunmasından ibaret «reçitatif» tarzıyla de kulak için bazan yakınlık arzeder gibi görünen bu tarzı romenler «hora lunga» (=uzun hava) adını verdiler. Tarzın mensajı Asya olduğunda hiç şüphe yoktur. Çigan orkestralarının yaşatılmış olması bu bakımdan mânâlidir: Çingene saz takımları bir zamanlar oralarındaki Bey konaklarına Türk havalarını hâmilin Trakyadan giderler ve basit dinleyicileri ayarlayabilecek kiriz havalara tahvilen yerliler arasında da onlara sürüm temin edebilirlerdi; Çardaş dedikleri çardaş havalarını bile tesir altında tuttular. Hora lunga tâbirinin çok daha sonraki bir tercüme safhasından hatıra kaldığı şüphesizdir.

Bununla beraber, ben, Hora lunga'nın türkçe aslı olan Uzun hava tâbirinin de pek eski olmadığına kanım: Yâni o tarza alem olan tâbirin, tarzın kendisi kadar eski sayılamayacağına kanım. Çünkü: 1) «Hava» kelimesi türkçe değildir; 2) «Hevâ» kelimesi arapçada ezgi mânâsıyla yoktur: «ehvîye-i lâtife» gibi tavsifler hep bizlerin icadımızdır. Pek eski edebî ve mesleki metinlerde izi yoktur.

Şu halde «uzun hava» tâbiri İstanbulda ne zaman ve hangi tesirle türemiştir? Fransızcadan tercümelere başlanınca «Air» kelimesinden hava çıkarılıp, çok sonra da uzun hava terkihi mi tertiplenmiştir? Çocukluğumda, yâni 40-45 yıl önceleri İstanbulda Anadolu ezgilerine ait olarak «ağz» tâbirini bildirdik (şu üç meşhur tiptiyle: Eğin ağzı, Urfa ağzı ve Harput ağzı), fakat Uzun hava demezdik. Nasıl ki Anadolu'da da böyle bir tâbir yoktur. Şu halde tâbirin aslı ne olsa gerektir?

Anadoluda bir Ozannama (= Ozanlama?) tâbiri vardır ki işte bundaki harflerin değişiminden Uzunhava'nın doğduğunu sanıyoruz.

Ozan kelimesinin unutulmasıyla, İstanbulda uzun söylenişe andırışısı olan, Uzun kelimesine göre Uzunhava'nın halk ağzında farkın-

da olunmadan üredığı düşümlübebilir. Bununla beraber Ozan, Ozancı, Ozancılık, Ozanlık, «Ozannama okuma» tâbirleri Anadolu'da semt semt hâlâ revaçtadır (1). Ozanlı yer ve köy adları bölgeler bakımından daha da yaygındır. Ozanlığın Anadoludaki eski şümüllü tarihinden söz açmaya kalkışmadan kısaca arzedeğim ki: Uzun hava, esas Ozan ağzının devamından ibarettir. En eski ozanlar «Oğuzname»'yi aynı serbest ağzda okurlardı. Bu itibarla Oğuzname ile Ozannama arasındaki andırış da dikkate değer(?).

Folklorumuzdaki Ağıt, Sağıt, Varsakı, Türkmânî, Hoğu, Bozlak, Ben'eri, Karşılama, Man', Kayabaşı, Koşma, Dey's, Durak, Destan, Dokunak, Koyak gibi ağzların bazıları sırf uzun hava tipindedir, bazıları da kısmen uzun hava fıkralarını hâvidir.

Orta ve Güney Anadoludan en doğru bölgemizin meselâ Kars taraflarına varılınca uzun havanın enginliği daha da artıyor: Garıp, Garıp güzellenmesi, Çukurova, Türkiştani, Horasanî veya Türkmênî gibi kalıplar belki de en eski örnekleri yaşatmakta devam ediyorlar.

Batı Anadolu'nun aynı fasileden sayılması güç şimdiki irticaî ağzlarında şehir gazelinin tesiri muhakkak ki çoğalmıştır.

Uzun havayı notaya almak ölçülü türküler yazmak kadar kolay değildir. Bizde folklorcu yu daima bu konu en fazla ürkütecektir. Her uzun havanın notaya alınmış sureti yanında mutlaka tele veya şeride alınmış aslı da bulunmalıdır. Ele geçirilebilen uzun hava malzemesinin incelenmesi bile ürküttüğü bir konu teşkil ediyor. Muayyen bir kanbın tarihini tam tespit eder gibi olduğumuz sırada aynı isimde öye bir farklıca örnekle karşılaşılıyorsunuz ki bunun meselâ giriş veya çıkış nagmeleri toparladım sandığımız tarife sığmıyor. Musiki folklorumuzda en karanlık kalan taraf bu sebepten uzun hava sahası oluyor... Halbuki şiirinliği nispetinde önem arzeden başlıca saha odur.

(1) Söz Derleme Dergisi (T. D. K., 1947, 1st. s. 1069).

TÜRK DÜŞÜNCESİ, TÜRK
DİLİ, TÜRK SANATI, HİSAR,
İSTANBUL, MÜLKIYE, KÖY
POSTASI, DEVRİM GENÇLİĞİ,
BİLGİ Dergilerini okuyunuz.

Dr. Phil. Hamit Z. Koşay'a Mektup

Yazan: Sadık UZUNOĞLU
Sırt Ortaokulu Müzik Öğretmeni

Muhterem Efendim,

Türk Folklor Araştırmaları dergisinin Ocak 1954 nüshasında Folklor Atlası Davası adlı yazınızı heyecanla okudum ve Prof. S. Erikson'un size gönderdiği soruları, bu sahada çalışmam dolayısıyla, cevaplandırarak İsveç'e postalamadım. O soruların cevaplarını yakında bu sütunlarda görebilirsiniz. Bu mektubu zât-ı Alinize yazmamın sebebi, kendi çalışmalarımı, memleketimizdeki eksik hususları ortaya koymak gayesine matuftur.

Önce folklor ve müzikolojiye intisabım nasıl oldu ve neler yaptım bunu arz etmek isterim: 1947 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü'nün Müzik bölümünde okurken, muhterem hocam Mahmut Ragıp bey bende müzik folkloru ve müzik tarihine ait bir alâka uyanırdı. Sayesinde çok şeyler öğrendim, her zaman minnettardım. Kendileri bana «Uygurların müzik tarihine ait araştırmalar» adlı bir tez verdiler. Bibliyografyama ve fişlerini hazırlayarak tam beş yıl çalıştım. Bu tezi tamamlayabilmek için bir çok ilim adamlarına baş vurdum: Prof. W. Eberhard, Ankara'dan ayrılıncaya kadar yardım lütfetti. Türkolog Abdülkadir İnan, Doç. Dr. Muhaddere Nabi Özerdim, Dr. Bahaeddin Ögel unutamıyacağım yardım aramı esirgemediler. İstanbul Üniversitesinden Prof. Dr. Ahmet Cafferoglu yakından ilgilenerek irşatlarda bulundular. İngilterede: Müzikolog Dr. Henry George Farmer, müsteşrik Prof. C. S. Mundy, Prof. V. Minorsky ve Amerikada müzikolog Prof. Dr. Curt Sachs tezim için ellerinden geleni yaptılar. Hâfilâ işlerini zikrettiğim zevatla mektuplaşır, ilmen faydalanırım. Aynı zamanda folklor ile daima meşgul olmuştum. Yaptığım deneme ve incelemelerin bir kısmını T. F. A.'nın muhtelif nüshalarında görebilirsiniz. Müzik folkloruna ait bir çok çalışmalarımı da neşretmek imkânını bulursam sevineceğim. Müzik folkloruna ait (çalgılar bakımından) bir atlas meydana getirebilmek için «Türk Çalgılar Sözlüğü» denemesi'nin neşredilmesi ve ten'ide sahne olması lâzım gelmektedir. Tahmin ediyorum ki müzik folkloruna ait atlasla, Türkiye'de ilk defa bir il-

gileniyorum, ve ilk atlası üç yıl önce yaptım, basılmamış olarak elimde duruyor. Atlasın konusu: Asya ve Türkiye çalgılarının doğuş ve yayılış sahası (yüzyıllara göre) ve Türkiye'ye doğru olan müzikal göçerdir. Halihazırda Türkiye'ye ait olmak üzere, halk çalgıları, halk oyunları ve halk ezgilerine ait bir atlas meydana getirmeğe çabahıyorum.

Müzikoloji üzerinde çalışmaya devam ederken Prof. W. Eberhard'ın bir ilim arkadaşı sayesinde İsveç Müzik Tarihi Müzesi müdürü Dr. Ernest Emsheimer (adresi: Musikhistoriska Muset, Slottsbacken, 6. — Stockholm) ve devlet etnografya müzesi müdürü Dr. Gösta Montell (adresi: Statens Etnografiska Museet, Stockholm Ö.) ile tanıştım. Tasavvur edilemeyecek kadar yardım gördüm. Türkiye'de kurulması mutasavver «Müzikoloji Enstitüsü» ne ileride intisap ederek ilmi çalışmalarına yeni bir dal eklemek ve Müzecilik ihtisası yapmak düşüncesi ile Stockholm'daki müzik tarihi müzesi ve etnografya müzesine baş vurdum ve acceptance mektubu aldım. Millî Eğitim Vekâletine yaptığım müracaat maalesef bilinmeyen bir sebeple reddedildi. Maasız izinli olarak (orada iş bulup çalışabilirim, zira param yok) gitmeyi daha şiddetle arzuluyorum. Okuldan mezun olduğumdan beri memleketimin mahrumiyet ve şark sayılan bölgelerinde çalışmaktayım. Her halde nakletmek imkânını da bu gidişle bulamayacağım.

Bu kadar çalışıyorum, kütüphanem de zengin. Fakat elimden tutan yok. Avrupada takdir edildiğimi ve memleketimde hiç tanınmadığımı hatırladıkça bedbinleşiyorum. Son kozumu, Vekâlete 1954 Mayısında yapacağım müracaatla oynuyacağım. Gene talih'im ters giderse artık ilme veda etmek lâzım gelecek. Öyle ya, ilim merkezinden uzak, ve yükselme imkânından mahrum bırakıldıktan sonra ben-den ne beklenir ki?

Bugün memleketimin Folklor Enstitüsü, Müzikoloji Enstitüsü ve Müzik Tarihi Müzesi'ne ihtiyacı vardır. Bunu da başka bir zaman yazarım efendim.

Saygı ve iyi gün dilekleriyle.

Halk Şairleri:

Huzûr't'ye Dair Notlar

Yazan: Mustafa ÇALDAĞ

Huzur'i ölümlünden onbeş gün kadar önce Artvin'de görmüştüm. Ciğerlerinden rahatsızdı. Vücudu, hem hastalığın, hem de ihtiyarlığın tesiriyle bir hayli çökmişti. Dostlarına hastaneye yatmak için geldiğini söylemişti. Birkaç gün sonra hastaneye yattığını duyduk; daha sonra da:

«Atladık sıratı kopardık mahşer

«Gittik geldik kıyameti sor bize.»

dediği ahrete ansızın göçüverdiğini öğrendik.

Çok defa millî bayramlara sazıyla ve söyleyişleriyle mahalli bir renk katan şaire Çoruh Öğretmenler Derneği, şahsına uygun bir mezar yaptırmak kararındadır.

Şairin ölümlünü hazırlayan bu hastalık, uzun zaman devam etmiştir. İlk defa 1934 yılında, bu hastalığa Zor köyünde yakalanmıştı. Bu yakalanış, şairi yatağa serecek kadar şiddetli olmuştu. Büyük bir ihtimalle ateşli bir zatürreenin pençesinde inliyordu. Şu şikâyetli konuşması o zamanki hastalığının elemli derin izlerini taşımaktadır:

«Yetmedim mi Yarap, çektiğim çile

«Hâlâ artırırsın derman yok mudur?

«Ardan b'ni geçti yaşığ'm sille

«Hazinele lütfü İhsan yol' mudur?

«Ağzımı açtırmaz «â y'şel» geni

«Hâşş ne bu kadar s'la'm âlemi

«Hep bana yükle'din gam-ı âlemi

«Başka bir sevdiğin insan yok mudur

«Kabahat'm nedir, oldumsa şük

«Küdre't'nden gayrı var mı bir salk

«Ancak Huzurü ml cezaya lâyk

«Hiç kimsede hatâ, isyan yok mudur?»

Huzurü öldüğü zaman zâti eşyaları arasında hemşehrisi ve vefah dostu Adil Özder'in ve hakkında güzel bir kitap neşreden H. Dizdaroglu'nun imzalı birer resimleriyle şairin gönlünde engin ürpertiler uyanığına şüphe olmayan ve bir çok gazellerine ilham kaynağı olan Kişver ismindeki bir Acem güzeline ait kalpaklı bir resim çıkmıştır. Bu dilbere Kars gönlü vermiştir. Onun için bir şiirinde:

«Ey Sarık d'İberi — Hüblar serveri»

dediği gibi bir gazelinde de:

«Çok şuh u zarif hatır i defterde mukayyed

«K'şver mi, Melâhat mi, Sabahat mi sorarsın» diye diğer sevgileriyle beraber onu en başta zikretmiştir.

Huzurü, her halk şairinin kaderinde olduğu gibi, Anadolu'yu duygulu bir gönülle baştan başa dolaşmıştır. Hattâ bu gezilerinden bir kaç bugünkü yurt sınırlarımızın ötelere kadar da uzamıştır. Meselâ yirmi yaşlarında söylediği bir şiirindeki:

«Peder, mîder vilâyette yolum gözler ederler

«Uzakta bunca ahbab var değ'lidir hal'me

«Kırım toprağına saklı beni baht-ı sıyah

«Yetim bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Kırmızı bayramına döndü bizim bayramımız

«Kerem kâm kerem eyle kapadım gurbet

«İhlâli tatlı canımdan usandı'm gurbet ellerde»

«Dolaştığım yerlerde şair değil, edebiyat merakı izhar eden bir ferde tesadüf edemedim. Var olsun vilâyat-ı şarkîye. Bu merak gene ulvî toprağa yakışır. Mersin'de iken ve garp vilâyetlerini dolaştığımdan müteessiren bir koşma ile bir semai takdim ediyordum. (Bu koşmadan bir kit'ayı alıyorum):

«Mersin dağlarında gezer mi akıl
«Etrafım sarmış bir sürü cahil
«Sahil-i necata çıkması müşkil
«Gemisiz derya-yı helâke daldım.»

Semai'nin ise sonunda:

«Huzurî aş'na yok, neşe'ye yok, hem derd-ü
hemdem yok
«Diyar-ı garbe düştüm, şimdi şarkın kıy-
metin bildim.»

demıştır.

Şunu önemle kaydetmeliyiz ki buradaki şikâyet dolu sözleri hoş görmek lazım. Zira Huzurî'nin doğduğu Çoruh dolaylarında sayısı sadece birze bilinen elliye yakın şair yetişmiştir. Kişi bol bu diyarın gece sohbetlerinde sözü, sazi dinlenen insanlar, hemen hemen hep bu gönüldü dile tele getiren kimselordir. Batıda ise ilgili şairin etrafında böyle hayranlıkla karışık bir sevgi ve saygı hâlesini bulamaktan üzüleceği gayet tabiidir.

Huzurî bir müddet, 1949 yıllarında Erzurum'un Örtülü köyünde —şimdiki Şenkaya ilçesi— imamlık yapmıştır. Bu köyde bir çok gazel ve murabba söylemiştir. Bunların çoğu aynı yerde tutulduğu Sabahat isimli bir güzel içindir:

«Perişanım ki o zülf-ü perişanımdan
ayrıldım
«Garip bir bülbülüm bağ-ı gülüsta-
mandan ayrıldım.»

şeklinde başlıyan ve Fuzulî'den kuvvetli söyleyiş özelliklerini taşıyan bir müseddesinde, bu dilber için açıkça:

«Tahayyül eylemezdim ayrılık ruy-ı
Sabahat'ten
«Edâh, naz-u istîğnah cananımdan
ayrıldım
«Terâhüm eylevin canan loğil ca-
nımdan ayrıldım.»

demıştır.

Şairin bu köye ait güzel bir fıkrası da vardır: Bir gün Huzurî'yi —her nedense— Bayburt müftüsüne «Ölümlerimize talkin vermi-

yor» diye şikâyet ediyorlar. Her ne kadar buna inanmayan müftü, şairin yolu Bayburt'a düştüğünde, bu meseleyi sormaktan da kendini alamıyor:

— Huzurî, senin için ölümlere talkin vermiyor, diye bir haber duydum. Deyince şair, daha Müftü'nün lâfını bitirmesine bile meydan vermeden:

— Evet, doğrudur, diyor ve arkasından:

— Ben onların dirisine söz anlatamıyorum, kaldı ki ölümlerine nasıl anlatayım? diye ilâve ediyor.

Huzurî'nin bu şikâyete maruz kalmasının başlıca sebeplerinden biri, ham softalarla hiç geçinememesi ve biraz da «kalender meşrep» olmasıydı. Bir çok şiirlerinde softalara taş atılmaktan kendini alamamıştır. Bir nazire ve bir gazelinde şöyle demıştır:

«Salın her sûret-perest'in kavî'ne kanma
«Okurlar anlatırlar lâfını, mânâyı
bilmezler.»

★

«Anlamaz sûret-perest zahir safâdan bi-
haber
«Ey Huzurî her sözün gencine-i esrar iken.»

Huzurî, bâzan karşılaştığı hâdiseleri kuvvetli bir mizah unsuruyla özerek manzum olarak tesbit etmiştir. Bu gibi söyleyişleri daha ziyade uzun destanlar halindeyse de aynı tarzda söylenmiş koşmaları da yok değildir. Meselâ 1948 yılı yazında, Şark biçimi mahalli bir başlıkla Erzurum'da dolaşırken polislerin bu şekil kıyafetine müdahaleleri üzerine şu koşmayı söylemiştir:

«Felek başınıza bî açtı yine
«Anlatmazdan nedir, günahımıza?
«İndirmek istiyor zir-i zem'ne
«Arşa dikmek iken nigâhımıza.
«Bz var u yoğundan geçtik cihannın
«Akırmayız nık ü bedin zamanın
«Mürîd-i hâşiyz pl-i mugann
«Sormağa hüzm yok dergâhımıza

«Huzurî fena is y pharâhân
«Kimseli yolundan saptırmamıştım
«Hayatında küllâh kaptırmamıştım.
«Erz(u)rum'da kaptılar küllâhımızı.»

5. 12. 1951

M. ÇALDAĞ

İnanışlar:

İki Evliya

Yazan: Tefik PİŞİRİCİ

Muğdat, dördüncü Halife Hz. A'î zamanında yaşamıştır. Kendisi Arap diyarında doğmuş yine orada ölmüştür.

Muğdat küçük yaşta yetim kalmıştır. Yirmi yaşlarına doğru amcasının kızı ile evlenmek istemiş. Kız çok güzelmış. Bu yüzden bir çok kimseler istemiş. Fakat kız güzel olduğu kadar da cesurmuş. Ancak kendisi gibi yiğit birisi ile evlenmek istemiş. Bu yüzden herkesi reddedermiş. Muğdat da yiğit bir adammış. Kıza son derecede aşık olmuş. Kız da evlenmeye razı olmuş, fakat kızın babası bu fakir delikanlıyı istememiş. Sonunda «Yedi kârvan yükü düğün eşyası getirirse veririm» diye şart koşarak başından sağınak istemiş. Muğdat üç ay mühlet istemiş. Suriye'ye doğru yola çıkmış. Kervan'ın yolunu keserek onları soymağa başlamış. Şam valisi Muğdat'ı yakalamak için üzerine bin kişilik bir ordu göndermiş. Muğdat bunları da yenerik kızın yanına dönmek için yola çıkmış. Fakat Muğdat'ın geçtiğini gören kızın babası onu başkasına vermiş. Muğdat, yolda bu düğün alayına raslamış. Kızı geri istemiş. Verememişler. Bunun üzerine silâhını çekerek oradakilerle cenge başlamış. İyi dövüşüyormuş, fakat o sırada atının ayağı kayarak yere düşmüş. Bunu fırsat bilen düşmanları kendisini öldürmüşler. İşte Muğdat aşk uğruna canını veren bir kahramandır. Uzun zaman dillerde söylendikten sonra, Mersinli bir hocanın rüyasına giren Muğdat, mezarının şimdiki yere yapılmasını söylemiştir.

Görülüyor ki Muğdat, millî veya dinî bir kahraman değildir. Bir masal kahramanıdır. Demek ki bazan halk, masal kahramanlarını da evliyalastırıyor. Bu cihet hallamızın mânevî hayatı ve halk hikâye eri tarihi bakımından çok önemlidir. Her halde böyle aşk kahramanlarının daha başka yerlerde de ziyaret yerleri bulunacaktır.

Mukaddem Dede

Silifke'dedir. Toroslara Silifke'ye kavuştuğu yerde, dağın eteğinde ve bir Harnup ağacının altındadır. Türbenin arkasında kaynağını Toroslardan alan bir pınar vardır.

Mukaddem Dede, İslâmîğin yayıldığı sıralarında yaşamıştır. Dede, kardeşi ile birlikte bir çok muharebelere girmiş ve birisinde şehit olmuştur. Aradan yüzyıllar geçtikten sonra Silifke'li bir hocanın rüyasına girerek türbenin burada yapılmasını istemiştir.

Türbenin arkasında bir çeşmenin bulunması, etrafının yeşilliklerle çevrili ve havasının temiz olması etrafında halk buraya aynı zamanda gezmeye gider. Türbenin kapısı iki pencere ile kuzeye açılmıştır. İki odası vardır. Sağdaki odada, iki metre uzunluğunda olan mezar vardır. Üzeri halılarla süslenmiştir. Ziyaretçiler mezarın etrafını üç defa saygı ile do'uşarak dualar okurlar. Adanan mumları pencerede yakarak Dede'nin ruhu aydınlatılır. Daha sonra arka taraftaki ziyaret toprağını üç defa dillerine götürerek ziyaret merasimi bitirilir. Türbenin anahtarı aynı adı alan mahallenin yaşlı ve emin bir kadınında bulunur. Son ziyaretçi anahtarı bu kadının evine götürerek teslim eder.

Muğdat

Mersin'in Silifke caadesi üzerinde, şehrin 1-2 km. yakınında bulunan bir ziyaretçi. Deniz kıyısında olup etrafı portakal bahçeleri ile çevrilidir.

Millî Giyim ve Eşikleri:

Konya Oya ve Yaşmakları

Yazan: Peteloğlu Ahmet PETEKÇİ

Elişlemelerimiz, cemiyetimizin modernleşmesiyle yavaş yavaş elini ayağını toplamış, köşede, bucakta kalmıştır. Neredeyse tamamen kaybolacaktır. Bu millî elişi hazinelerinden Oya ve Oyali yaşmaklar ön safi işgal eder.

Yaşmak, eni boyu birbirine eşit beyaz tülbente denir. Ancak, bunların ardarda gelen üç kenarına oya dikilir ve başa örtülür. Bazan yaşmakların kenarına örülmüş pullar da diki lirse de okadar kıymet ifade etmez. Bu oyalarda (ağırığı) kıymeti, örüldüğüyle şekillerindedir. Hemen hemen her renkten ipikle, her çiçek şeklinde örülür.

En kıymetli oya, İğne oyasıdır. Bunu ikinci olarak mil oyası ve üçüncü olarak ta mekik oyası ta- kip eder.

El oyası (İğne), daha sık ve çok sağlam olur. Bugün bir tanesi, 30 ilâ 60 lira arasında satılmaktadır.

Mil oyası, İğne oyası kadar tutunmamıştır. Ona göre kıymeti de düşüktür.

Mekik oyası ise, mekikle örülür. Bu oya, Jaha ucuzda elde edilir. Gerek mekik ve gerekse mil oyası olsun, hepsine de aynı çiçekleri yaparlar. Fakat, yukarıda belirttiğimiz gibi elle mekikle ve mille yapı-

lıklarına göre değer kazanırlar.

El oyasının en pahalı olanları; Kirpik, Çiçekli, Zillimaşa'dır.

Mekikle yapılanların en pahalı olanları ise, Mekik, Çiçeklimekik, Sümbül ve Zambaktır.

Mille yapılanların en pahalıları da, Me-

Konya şalvar - işikleri ile yaşma'darına ait orijinal bir resim.

zartaşı, Enginar ve Fulya'dır.

Bunlardan başka, Kirpigozü, Sarıgül, Dü zillik, İdecekerdeği, Hercai, Maydanoz ve Yıldız da yapılır.

Bu oyali yaşmaklar, her zaman giyilmez. Gezmeğe, görücüliğe ve düğünler için giyilir. Gelinlerse her zaman örtünürler.

Halk Türkülerinin Doğuş Hikâyeleri:

İnce Mehmet

Yazan: Yaşar Kemal GÖĞEÇLİ

Muraddağının doruğuna yakın bir yerde geceleri ipil ipil bir ateş yanar. Buna «Deli Hasan ateşi» derler. Bu ateş yıllardır, her Allahın gecesi, sönmeden yanar.

Çüm'e köy çocukları, büyüüp on beş yaşına gelinceye kadar bu ateşi her gün Deli Hasanın yaktığını sanırlar. Büyüdükten sonra da pek öyle aslım bilmezler onun. Ama bilirler ki o ateşi artık Deli Hasan yakmıyordur. O çoktan ölmüştür. Öyleyse bu ateşi kim yakar? Orası hikâyeci tarafından da hâlâ belirlenmiştir.

Her türküde «İnce Mehmed» türkülüne başlamadan önce, parmağını dağın doruğuna doğru uzatıp ateşi gösterir. Hikâyeyi anlatır. Sonra da derinden, yanık, türkülüne bağlar.

Muraddağının doruğu yıldız içindedir. Yıldızların en kocamam da Deli Hasanın ateşidir.

Bir gün.. çok eskidendir, derler. Yağmurlu dağlar.. yağmurlu dağlar ıslaktır. Maviden de mora geçer. Göklere kara bulut yağıldığında dağlar kararır.

Eşkiya Deli Hasan, yarı yatmış bir çam kütüğünün altına uzanmıştır. Doludizgin bir yağmur yağar. Üstündeki ağacın dalları çitirdar, yaprakları döktülür. Arada bir de şimşek çakar. O zaman ortalık ışıır. Yaşlı ağaçların gövdeleri ve Hasanın elindeki tüfegin soguk demiri parlar.

Hasan hikelerine kadar ıslanmıştır. Tirtir titrer. Günlerdenberi de açtır. Kısacık boyu küçülmüş, bir çocuk karartısı kadar kalmıştır. Yalnız usta, inatçı, küçüçük elleri tüfegini cesur ve hâkim kavramıştır. Tam beş gündenbergi kovalanıyor. Candarmalar teslim olmasını istiyorlar. Hasansa son kurşununa kadar çarpışacaktır. Son kurşunu da...

Yağmur ver yansın ediyor. Hasan, kütüğün altına altına sokuluyor. Yağmur aman vermiyor. Nereye giderse gitsin. Bu yağmur, bu belâlı yağmur bir dinse...

Dinse! Dinmesin daha iyi. Hasan müthiş yorulmuştur. Yerinden kımıldıyacak hali yoktur. Buracıkta ölmeyi istiyor bazan. Yağmur dinmesin. Dinerse gene kovalama, gene cebelleşmek. Onu en korkutan şey açlık. Şuradan aşağı kendisini Türkmen evlerine bir atabilse.

Ama Türkmen evleri bir günlük yol..

Birden farketti ki candarmalar iki gündenbergi peşinde değiller. Toplanmışlardı şimdi korlu bir ateşin başına, ver ediyorlar türküye.. Türkmen çadırlarında kuzu kızartıklarını getirdi gözünün önüne.. Şimdi böyle olmasaydı. Yani aç, yorgun, ıslak olmasaydı, Türkmen çadırını dar getirirdi onlara. Tüfegin kundasını ısırdı. Gösterirdi onlara Deli Hasam takip etmek nasıl olur.

Kupkuru, içi tozlu bir mağara bulmalı. Ama nerede? Kafasını bir yoldadı: Olacaktı bu yanlarda. Mağaranın içine bir ateş. Bir çakmak çakar, gur, mağara dolusu bir ateş yakardı. Kıvrandı. Elini cebine attı, kavi çıkardı. Kav ıslanmıştı, Geri koydu.

«Vay anasını be!» dedi, tükürdü. Ağzı zor açılıyordu. Dişleri öylesine birbirine çarpıyordu ki.

Ortalık iyice karardı. Kulağına bir ses geldi. Kayadan kayaya yanıklanıyordu. Tüfegini iyice kavradı. Daha doğrusu şehvete sığı. Ya ıslak tüfek ateş almazsa... Yağmur altında bir iki gün çarpıştığı günler gözünün önüne geldi. El bombası. Onu da ateşlemek gerek..

Ses, boyuna yanıklanıyordu. «Hasan Efe! Hasan Efe!» Sesi tanır gibi oldu. Bu ses, İnce Mehmedin sesi olmasın? Ses yaklaştı, büyüdü.

«Tamam!» dedi Deli Hasan. «Bizim İnce Mehmed..» Sevindi. Sevindi ama içine de bir korku düştü. Mehmedden kötülük gelirmi? Gelebilir. İnsan oğludun bu. Çığ silt emmiştir, Candarmalar sıkıştırır, ağa mülk verir.

Kötülük gelmez. Gözünün önüne çok eski zamanlar, Mehmedin dul anasının ölümü, çocuğun kimsesiz, aralıktaki kalışı, çocuğun içecek bir iğne - bir ipilik bedeni, sonra Mehmedin alıp, büyüüp adam etmesi, iki kere vermesi geldi.

«Ben olmasam» dedi, «ben olmasam şimdi öldüydü İnce Mehmed. Kötülük yapamaz.»

Dağa çıktığı günü düşündü. Yüreği patıyacaktı sanki.. Dağda dönüp durmuştu. Dağa çıktığında tek güvendiği, evini güvendiği İnce Mehmedti.

Deli Hasan insanlara güvenmezdi. O bilirdi ki çok eşkiyalar arkadaşları tarafından öldürülmüştür. Bu sebepten dağa çıkıp çikahı yalnız gezerdi.

Deli Hasan, toprağını elinden alan ağa- dan ve toprak sahibi zenginlerden gayri kim- senin kılma dokunmamıştır. Elinden geldikçe fakire fukaraya iyilik etmiştir. Dağların halkı canı gibi sever onu. Ama güvenilmez.

Tüfeğindeki eli yere geliyordu. Eli ve bir tarafı uyuşmuştu, tutmuyordu.

— «Hasan Efe! Hasan Efe!»

Hasan: «Babana da güvenme» dedi kendi kendine.

Açlığı öyle acı, öyle zehir gibi, öyle bıçak gibi keskin duydu ki içinde! Bir de büzül- müştü ki dizleri tâ göğsüne dayanmıştı. Dis- leri şakır şakır, durmamacasına, birbirine çar- pıyor, yüzünden, teninden, her bir yerinden sular süzülüyordu.

Olduğu yerden bir ok gibi sıçradı. Az da- ha düşecekti. Bir dala tutundu.

— «İnce Mehmed, buradayım!» diye ba- ğırdı. «Ateşin var mı?»

İnce Mehmed, o tarafa doğru yürüdü. Kar- şı karşıya geldiler. İnce Mehmed başını kal- dırıp da Hasan Efenin yüzüne bir türlü ba- kamıyordu.

İncecik zavıf Hasan Efenin üzerine ıslak elbiseleri yapışmış. Kuru yüzlü Hasan Efe bir deri - bir kemik kalmış hissini veriyor, dal- dakı yaprak gibi titriyordu. Yavaşça, Mehmed- in elinden tuttu:

— «Mehmed» dedi, «bir ateşin var mı? Aldırma, oğlum, Mehmed. Başa gelen çekilir. Takdir olan gelir başa. Nerede candarmalar?»

Mehmed de ıslanmıştı. Hasan Efenin el- lerine sarıdı.

— «Efem,» dedi. «Kemiğim Allahtansa etim senden. Bu kötülüğü ben yapmadım sa- na. Hasan Efe, bir yağmur tutmayan yer bul, bir ateş yak, ondan sonra...»

İnce Mehmed ağlıyordu.

Hasan: «Candarmalar nerede?» dedi.

İnce Mehmed: «Aşağıda, Kırmızı Toprak- talar.»

Hasan: «Sen ateş yak, Mehmed,» dedi.

Yürüdüler. Doruğa çıktılar. Büyük bir kava parçasının altına yağmur değm'iyordu. Ç'nkü kaya parçası toprağa doğru yatmıştı. Mehmed çalı, çarpi topladı. Kocaman bir çam kütüğünü getirip ateşledi. Hasan çam kütü-

ğünün üstüne bir kaç kütük daha atırdı. Sonra, durup uzun uzun Mehmede baktı. Tü- feği ile oynadı. Sonra hışımla: «Yürü!» dedi. «Yolun açık olsun! Ev kütüfine selâm söyle benden. Sana da hakkımı helâl ettim.»

Ve Mehmed bir keremik olsun Hasan Efe- nin yüzüne bakmadan oradan ayrıldı. Can- darmalara bir türlü gidemiyordu. Canını dişine takıp yolunu sapıttı. Sonra dört yol ağ- zında, yağmur altında dikildi, kaldı. Candar- malar, Mehmed'i arıyorlar, getireceği haberi dört gözle bekliyorlardı. Onu öylece, dörtüyl ağzında dikilli buldular.

Mehmed bir candarma dıpcığı ile uyku- sundan uyandı. Konuşmıyordu. Eliyle, ateş yanan yeri, kaya parçasını işaret etti.

Ne kadar zaman geçti belli değil. Bir ateş yayılımı başladı ve gece yarısına kadar sürdü. Gece yarısından sonra Mehmed gördü ki dağın doruğu bir ışık içinde kalmış. Işık ateş yaktığı kayadan yayılıyor dört bir yana. Ses- ler duydu. Sesler sevinçliydi. Sonra candarma çavuşunun gürleyen sesini işitti.

Sabahleyin, candarmalar Deli Hasanın öldüğünü, yağmur altında, düzlüğe indirdiler. Oradan da develere yükleyip kasabaya getir- diler.

Kasabanın seyyar fotoğrafçıları, Hasan: bir duvar dibine dikip resmini aldılar. Yalnız Hasanı dik tutmak çok zor oldu. Hasan kur- şundan delik-deşik olmuş, kırılmadık kemiği kalmamıştı.

Resim'er köyden köye, elden ele gitti. Ha- sanı görenler, resmini görenler bu kadar kü- çüçük adamın Deli Hasan olduğuna inanma- dılar.

Muraddağının doruğuna yakın yerinde her gece bir ateş yanar. Dağın doruğu ışık içinde kalır. Bu ateşe kimi «Hiyaset ateşi» der, kimi de «Bir sarı yıldızdır, gelip Murad- dağının başına konmuş.»

TÜRKÜSÜ:

İnce Mehmed ne yaptım ben sana?

İki lere verdirdim kesemden.

Eğer yerlerime sen vurulaydın,

Ölesiyse yatamazdım tasamdan.

Su D'narın sıra sıra söğüdü

Bon geçerken yapacağı gövüdü,

Deveçler küçük idi büyüdü,

Eyyvah! İnce Mehmed yakıtın sen beni.

Deveçler bölük bölük geldiler,

Araştırmalar:

Yunus Emre'ye Değgin

Yazan: Cevdet CANBULAT

Elimdeki bir cönkte Yunus Emre'nin bir hâhisi şöyle bitiyor:

Yunus eydur, kâmil oldu İmamın

Hazret-i Hakka vasil oldu canım,

Lâmekân şehridir şimdi durağım

Baka billâh oldum, elhamdülillâh.

Gerçi Yunus Emre kadar gönüllerde taht kurmuş, onun kadar geniş mekân sahibi olmuş şair pek azdır. Fakat gerçekten Yunus Emre'yi altı yüz küsur yıldanberi mekânsız- lıktan kurtaramadık.

Şairimizin doğduğu, öldüğü ve mezarı hakkında en son bilgiyi Sayın Abdülhakki Göl- pinarlı'nın «Türk Klâsikleri» serisinde çıkan «Yunus Emre» kitabından öğreniyoruz. Bu ki- tapta «Yunus Emre'nin h'cri 720 (1320-1321) tarihinde 72 yaşında iken öldüğü, Sarıköyde de mezarının açıldığı ve böylece eski kaynak- ların rivayetlerinin tamamıyla tahakkuk ve teeyyüd ettiği» yazılır. Bu duruma göre şairimizi öldükten tam 631 yıl sonra ancak mekânsızlıktan kurtarabilmışiz!

Lâmekân şehridir şimdî durağım.

mısrâmı meğer şair, hayatının asıl durağı olan ölümlü için söylemiş! Yunus Emre'nin şairlerinin hepsi işte böyle canlı birer gerçek- tirlir. Onun şairlik gücünü sonsuzlaştıran büyü de budur. Fakat yine Yunus Emre kadar şairleri hâlâ şüphe ile karşılanan gelip geçmiş hiçbir şairimiz yoktur. Bu hal bir dereceye ka- dar «Şeyh Yunus», «Aşık Yunus», «Miskin Yunus» ve nihayet «Yunus Emre» gibi birçok «Yunusların» şairlerinin birbiri içerisinde gir- miş olmasının bir sonucudur. Bu bakımdan da «Yunus» adlı ele geçen bütün şairleri herhalde iyi irdelemeden, Yunus Emre'nin olarak be- nimsemek doğru olamaz.

Şimdiye kadar meydana getirilen «Yunus Emre» divanlarının en tamamında şairin 356 şiiri vardır. Halbuki, bendeki Yunus Emre'ye

Ak göğsümü delik delik dediler,

Duvarın dibinde resmin aldılar,

Ak kâğıt üstünde tamamı beni.

Yüce dağ başında bir koca kartal,

Açmış kanadını dünyayı örter,

Bence yığıt vardır ölümden korkar,

Ben korkmam ölümden ergeç yolumdur.

ait beş cönk ile, yazma bir «Yunus Emre» di- vanında bu sayı 356 yı çoktan aşmış bulunuyor. Bu yeni şiirler içerisinde Yunus Emre- nin olduğuna şüphe olmayan bir şiir, aşağıda gösterdiğimiz Yunus Emre bibliyografyası- nın (1) hiçbirinde yoktur.

Sayın Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'nun «Erzurum Şairleri» adlı kitabında «Erzurum- da yaptığım halkiyat tetkikleri arasında ih- tiyar bir kadın ağzından tespit ettiğimiz şu parçalara bakınız:» kaydıyla bu şiirin üç dört- lüsü yazılır. İkinci dörtlüye ait kitabın çık- masındaki bir notda da Sayın Fındıkoğlu, bu parçanın basılı nüshalarda olmadığını, An- kara Maarif Vekâleti Kütüphanesinde mevcut üç yazma Yunus Emre Divanının birinde bu parçaların aslına tesadüf edildiğini ve bu par- çaların altı dörtlü olduğunun yazılmadığını.

Millî Eğitim Vekâleti Kitaplığındaki yaz- ma Yunus Emre Divanlarını görmek imkânı- nı bulamadım. Fakat, elimdeki cönklerden bi- rinde yedi dörtlü olarak bu şiirin tamamına rastladım. Şudur:

MECNUN İLE LEYLÂ

Mecnuna sordular Leylâ ne oldu?

Leylâ gitti azı dillerde kaldı.

Şimdi benim gönüm bir Leylâ buldu,

Yürü Leylâm yürü Mevlâ'yi buldum.

Var git Leylâ durma benim karşımda,

Ulu kuşlar yuva yapar başımda.

Ben Leylâ'mı görür oldum düşümdе,

Yürü Leylâm yürü Mevlâ'yi buldum.

Su ben yalvarırken sen naz ederdin,

Havaylı gözetip pervaz ederdin.

Cefaylı çol, sefaylı az ederdin,

Var git Leylâ'm var git Mevlâ'yi buldum.

Leylâ'yi besledi kullar tayalar,

Mecnunun başında kuşlar yuvalar.

Şimdi meskenimiz dağda ovalar,

Yürü Leylâm yürü Mevlâ'yi buldum.

Mecnun oldum dağ başında gezerim,

Mevlâyilen oldu benim bezarım (?)

Var git Leylâ ben sevda'ın bezarım,

Yürü Leylâ yürü Allah'ı buldum.

Bugün Mevlâ da Leylâ'ya bakmaz (2)

Ulu aız gören ednaya bakmaz.

Aya nazar kılan yıldızla bakmaz.

Kırım Atasözleri

— VI —

— 5 —

Çağrılan yere kus ol, çağırılmıyan yere taş.

Çağırılmadığıma yanmanı, sıradan kaldığına yanarım.

Çağırılmıyan misafır, Eustan beterdir.

Çağırılma gelmez, çağırılmazsa öfkeler.

Çaldı, çaldı kavalı, öldü kaldı zavalı.

Çalı ile ürktüt, çurpi ile soy.

Çam ağacının gözü olmaz, yalancının sözü olmaz.

Çam ağacından ağul olmaz, el evlâdından oğul olmaz.

Çamura taş atma, üstüne sığar.

Çamura yatta, kalbına hak.

Çapan (=aşan) ata, bir tomur.

Yürü Leylâ'm yürü Mevlâ'yı buldum.
Yunus arzulağı Kâbey'e vardı,
Hakka yalvarup da çok zarı kıldı.
Leylâ'yı mecnunla murada erdi.
Yürü Leylâ yürü Mevlâ'yı buldum. (3)

(1) Bib'iyografa:

- 1 — Bende o'an ve sene 1303 tarihini taşıyan Yunus Emre Divanı.
- 2 — Bolu Salmesinde Yunus Emre maddesi.
- 3 — Yunus Emre'nin İlahilerine değkin bende olan bir cönk.
- 4 — Sayın Burhan Ümit'in 3 cilt «Yunus Emre Divanı».
- 5 — Yunus Emre Divanı: Abdü'baki Gö'pınarlı.
- 6 — Türk Kü'asik'eri Serisinden «Yunus Emre»: Abdülbaki Gö'pınarlı.
- 7 — İzahlı Halk Şi'ri Antolojisi: P. Nailli Boratav - Halil Veda'tı Fıratlı.
- 8 — Ha'k Şi'ri Antolojisi: Eflâttım Cem Güney.
- 9 — Yunus Emre: Türk Halkbilgisi Nesriyatı, Sayı 6.
- 10 — Tan Yunus Emre Divanı: İstanbul Maarif Kütüphanesi.
- 11 — Yunus Emre, Hayatı - Divanı: Derleyen: S. M. Y.
- 12 — Erzurum Şairleri: Ziyaattin Fahri Fındık-ođ'u.
- 13 — İlk Mutasavvıflar: Fuat Köprülü.

(2) Ölçü düşük.

(3) «Erzurum Şairlerinde» bu dörtlâlin diğer bir şekli şudur:

Aşık Yunus bu sırlardan açılma,
Hakken lûtfunu görüp gayre sağılma.
İnayet Hak o'an yerden kaçırma.
Yürü Leylâ ki ben Mevlâ'yı buldum.

Toplıyan: Mustafa BERKE

Çapışsam (=koşsam) ozarım (=geçerim), gülüşsem yılarım.

Çarığı boğazına,

Çarşambanın gelişi, Perşembeden bellidir.

Çember (=yaşmak, çevre) içinde, alma (=çevrenin içinde soğan olduğu halde alma demesine telmihen) sıyaseti.

Çelek (=kova) gittikten sonra, ip te gitsin.

Çet (=yağ, başka) ilde sultan olacağına, öz ilinde uluğa ol.

Çeren (=beşak yağım) gördün, güz gördün.

Çevir kızı yanmasını, komşuların duymasın.

Çiğ yemedim ki, karnım ağrısın.

Çıkacak kan, damarda durmaz.

Çıkamaz ayın en sonu, çarşamba başında.

Çıkımyan canda, ilim'd var.

Çil yavrusu gibi dağılıd.

Çimirday mı? (=Nasılmış, zor mu geldi mânâsına. Kurdu'n kuyrugu bu'lar arasına sıkınca tılık tarafından söylendiğine telmihen.), Börtü (=kurt) ağa?

Çin dedi mi, çınnar (=çınar) demez.

Çinçene çalar, kârt oynar.

Çingeneye başlık verilse, başta babasını asar.

Çirkefe taş atma, üstüne sığar.

Çivli, çivili söker.

Çizmeden yulıarı, çıkmamak lazım.

Çoban atı binse, Tanrı'nı unutur.

Çoban çalar, kız oynar.

Çoban çok olursa, koyunlar haram öilir.

Çoban tayağının (=sopası ile), kız ayağınan (=keneli gönlü ile).

Çoban gider koyuna, oğlan gider oyuna.

Çobanın da, konağı (=küvenci, kuvancı, neçesi) var.

Çocuğu, her ırgacı (=dışi) doğurur, annesi, okutup, terbiye veren kadındır.

Çocuğın terbiyesi, çocukluğuyla verilir.

Çocuksuz evlilik, meyvasız ağaca benzer.

Çocuk kakta dedi mi, ille kaka yapar.

Çok ağır bir olsa, bir ağır yok olur.

Çok bilirim diye, çok söylenenin, dili başına belâ olur.

ARAŞTIRMALARI

Çok buldum diye, çok yeyenin, boğazı başına belâ olur.

Çok gezen, çok şey görür.

Çok gezen, çok bilir.

Çok kâr, haramsız olmaz.

Çok nazdan, gönlü bıkır.

Çok olsa, artmaz, az olsa, yeter.

Çok söz, bızav (=buzağı) emzidirmez.

Çok söz, yalansız olmaz.

Çok saylayan (=seçen), taze (=kel'e) düler.

Çoktan mı bereket, azdan mı?

Çoktan tamah eden, azdan da kuru kalır.

Çok yaşa balam, çok yaşa, halk kazansın sen aşa (=ye! Aşa kon).

Çok yaşıyanlan sorma, çok gezenden sor. Çorpadan kaşık kırılmaz.

Çürük taktaya binenin, hali odur.

— D —

Daldan dala,

Dadaşçılık, bir yaydır (=arkadaşlıktan yay gibi kuvvet alınır.)

Dadı ağzında kaldı mı, yoksa?

Dağ, dağa kavuşmaz, adam, adama buluşur.

Dağdaki gelir, bağdaki kovar.

Dağın ayısı, mahallen'in piği.

Dağın göre odunu, sapına göre samanı.

Dağ fare doğurmuş.

Daldan atılan taş, topuğa vurur.

Dalında iğilmıyen, dayağında (=sopa olunca) iğilmez.

Dame (=yarım) dınyası.

Damla, damla göl olur.

Damdan düşer gibi düştü.

Damla küçük te olsa, daşı deler.

Darı başına ot'uñ, konası kaşına.

Davul sesi uzaktan hoşça gelir.

Dayağın (=değnek'in, sopanın) iki ucu vardır.

Dayak cennetten çılmıştır.

Değene değdi, değmiyene değmedi, ölüstünün canına da değmesin, demişler.

De'den doğru cevap.

Deli ç'n, her gün bayram.

Deli'n korkusu yamandır.

Deli pazarı, yokluk pazarı.

Deli utanmaz, soyu utanır.

De'lye iş buyurcan sana alal öğretir.

Demiri kızgın doğerler.

De (=hem) nihna, de muhna.

Deniz çanağa sığmaz.

Denize giden, yılanı sanır.

Denize giden, köplüğe sanır.

Derd'i veren, dermanını da verir.

Dereler buz bağladı, yollar ız bağladı.

Deri yağı, deriden çıkar.

Dertsiz baş, yarasız ağaç olmaz.

Dave mi öilir, deveci mi öilir?

Deveyi gördün mü? yeden ölsün.

Devenin korkusu cardan (=uçurumdan)dır.

Deveyi yel aldıkta, keçiyi gükten ara.

Dikensiz gül olmaz.

Djenciyê hayar vermışler de, beğenmemiş.

Dil Hirvata çalıyor.

Dilin kemliği yoktur.

Dil olmasaydı, ayaklarını köpekler yerdı.

Din'in için değil, günlüm için.

Dinsizin hakkından, imansız gelir.

Dini yokun, canı yok.

Dil yokun, zevki artık.

Dışarı seni yakar, içi beni.

Dışarı gelen köpek, hayattaki köpeği kovmak ister.

Doğarken salavatla gelmiş mi? yoksa gökten zembille inmiş mi?

Doğmuş doğmuşla buhuşur, ya da belâ yapışur.

Doğru düşünceye, her ktm iman eder.

Doğru söz, demiri deler.

Doğrusunu söyleyen, babasına da yaramaz.

Doğruya hak yardımcı.

Doksan dokuz imiş, yüz olsun.

Doğrusunu söyle, doğru canın çalsın.

Doğru söyleyenin kalpağı yırtık olur.

Doğru söyle'yen, dokuz köyden kövmüşler.

Döğsem ölecek, satmam kaytacak (=kaçıp geri gelecek), bu kulu ben neyleyim.

Doksan dokuz veren, yüzü de verir.

Domuz bazırđanı gibi kabarmuş.

Domuzdan alsı, kulası olmaz.

Domuzdan bir kul da kopsa, faydadır.

Domuz domuzdan doğar.

Domuz tüyünü bırakır, huyunu bırakmaz.

Domuz pislik yememeye tövbe etmez.

Döst başından arak.

Döst istersen, bir Allah yeter, dışman istersen nefsin yeter.

Dostun bir alma verse, o da gürlük çıksın.

Dostun dostu olmaz mı, yılan (=yatırı) zorla ilcrain etmiye telmiğ ediliyor), ağzına koymaz mı?

(Devamı var)

Halk Şairlerinin Birbirlerine Benziyen Şiirleri

Yazan: Aşık CEVDET

Her hangi bir halk şairimize atfedilen ve birbirine benzeyen şiirlere gerek cönklerde, gerekse halk arasında bol bol tesadüf olmaktadır. Bu durumda üç ihtimal karşısında kalabiliriz:

1 — Şiirlerin hiç biri o şaire ait olmuyabilir.

2 — Şiirin biri veya bazıları o şaire, ötekisi veya ötekileri başka şaire yahut şairlere ait olabilir.

3 — Şiirlerin hepsi de o şaire ait olabilir. Bilhassa üzerinde durulmaya değer olan bu üçüncü hal, yani her hangi bir halk şairimizin birbirine benziyen şiirlerine tesadüf edilmesi hall, şu dört sebeple mümkün olabilir:

A — Eski halk şairlerimizin çoğu, okuma yazma bilmiyen veya pek az bilen ve elinde sazı ile diyar diyar dolayan hassas göndüllü kimselerdi. Söyledikleri şiirleri hafıza'larında muhafaza etmek zorunda idiler. Hafıza, ne kadar kuvvetli olursa olsun, zamanla bazı şeyleri unutmaya mahkumdur. Ezber başka, defter başka... Halk şairlerimiz, şiirlerinin hatırlıyamadıkları kısımlarını başka türlü tamamlıyverirlerdi.

B — Şair, şiirinin bazı kısımlarını istiyerek düzeltilmiş olabilir.

C — Şair, şiirinin zemin ve zamana uygunluğunu temin maksadıyla her vardığı yerde başka türlü söylemiş olabilir.

D — Şiir, halk arasında dil den dile, kulaktan kulağa az veya çok değişikliğe uğramak suretiyle yayılır.

Yukarıda (3) numara altında gösterdiğimiz ihtimale misal verelim. Rahmetli Sadettin Nüzhet Ergun'un Karaca Oğlan adlı eserindeki 466 numaralı şu şiiri okuyalım:

Sabahley'n seher yeli değ'nce
Lâle ver'p sümbül boyun eğ'nce
Yaz gel'p te beş ayları doğunca
Çekilir sağmal, yozu dağların.

Yüce dağ başında çalmır kaval
Kadım Mevlâm sana vermesin zeval
Aşağı yel'nden sorulur sual

Böker garbi'nen buzu dağların.

Yüce dağ başında cân otu biter
Bir zalim geldi de ölümden biter

Seyflisi top olmuş kuzusu öter
Çekilmez elvanın nızı dağların.

Günay yüzünün de karları gitmez
Virane bahçede bülbüller ötmez
Bir gece varsam da misafir etmez
Kışın azgın olur yüzü dağların.

Karacaoğlan der de sözün yadlara
Ben uğramamıştım böyle derlere
Kurtlar kemmiş, mor sümbüllü yurtlara
Türlü libas giymiş yüzü dağların.

Şimdi de Karaca Oğlan'ın bir başka şiirini okuyalım. Kozan'lı İsmet Atlı'dan derlediğimiz bu şiir, ilk defa tarafımdan nesredilmiş olacaktır.

Engin basalga'nda kar yağr., yatmaz
Virane bahçerde bülbüller ötmez.
Bir gece varsam da misafir etmez.
Aziyor çehresi, yüzü dağların.

Yağdırdın kari da dolu yazılar
Garip olan silâsını arzular.
Eser seher yel'ni, çam dalların sızılar
Çalmır trampeti (?), sazı dağların.
Yüce dağ başında cân otu biter.
Merakım fazla da eskârim artar

Dudusu, gugusu, kumrusu öter
Çığırır mezmeleği, lazi dağların.
Karacaoğlan da Evliya Dede
Dost el'nden içtim bir dolu bade
Bir ağaç d'b'nde koyu gölgede
Eğleşir gel'ni, lazi dağların.

Bazı deyimler:

Basalga: yamaç, mezmeldeki: bir kuş,
Evliya Dede: Adana civarında bir dağ

Görüyorsunuz ki, bu şiirde, (Ben, Karacaoğlanın şiiriyim!) der gibi bir eda var. Fakat, halk arasında bir hayli değişikliğe uğramış. Nerden mi bildiniz diyorsunuz? Öyleyse bir kaç misal vereyim.

3. kit'anın 3. mısraında iki hece fazlalık var. Bu mısradaki (seher) kelimesi sonradan ilâve edilmiş olsa gerek. Aynı kit'anın son mısraı da bir hece fazla. Esasen buradaki (trampet) sözü Karacaoğlan'ın kullanacağı kelime değil. Bu mısraın şöyle olması kuvvetli: (Çalmır kemarı, sazı dağların.) 4. kit'a-

Kırk Dost Masalı

Tophyan: Salih SAN

(Anlatanın adı ve soyadı: Fatma Sevimli; nerele olduğu: Besni'li; nerede anlattığı: Besni'de; yaşı: 61.)

Eski zamanlarda gayet zengin büyük bir adamın ıpsız, sapsız bir oğlu varmış. Bu oğlan babasının malını telef edip duruyormuş. Babası ne kadar nasihat etmişse de bu oğlana tesir ettirememiş.

Bu oğlan para sayesinde kırk arkadaş tutmuş ve bu kırk arkadaşın hepsi de oğlanın telefçiliği sayesinde kırk tüccar olmuş.

Oğlanın babası ölüken oğluna:

— Yavrum, hiçbir sözümü tutmadın, bari ben öldükten sonra eğer başın darda kalırsa tavandaki halkadan senseni as, diye vasiyet etmiş. Babası öldükten sonra yine oğlu olanca malını savurup ona buna yedirmeğe başlamış. Nihayet günün birinde oğlan eyle bir hale gelmiş ki, kendi mal ile tüccar olan o kırk arkadaşı bile evvelce kendisine Ağa derlerken şimdi:

— Fakir, yanımıza gelme, bitin gelir, demeye başlamışlar. Bu sefer de o gendilere «Ağam» diyormuş. Bir gün bunların kırkı da birleşip kira eğlenmeye gidiyorlarmış; bu oğlan da arkalarına düşüp:

— Ağalar, ne olur, ben de geleyim, siz cirit oynarsınız, ben de elbiselerinizi bekler, yemeğinizi yaparım? Demiş. Kabul etmişler.

Orada onlar oynamağa çıkmışlar, bu da iki tane kaz kızartmış; oraya koymuş. Pılavı pişirirken bir çalğan gelip kazın ikisini de kaptan alıp havalanmış. Oğlan:

— Eyvah!.. Şimdi ne yaparım? demiş.

Adamlar gelip:

nın son mısraında bir hece fazlalık var. Nasıl ki, yaz deyince aklımıza kuş gelirse, kaz deyince de aklımıza ördek gelir. İşte bu sebeplerden dolayı, adı geçen mısraın şöyle olması akla yakın: (Çığırır ördeği, kazı dağların.)

Öteki şiirde de —eğer mürettip hatası değilse— bir hayli değişiklik var. İki misal vereyim: 2. kit'anın son mısraındaki (inen) sözü (ilen) şeklinde düzeltilmelidir. 3. kit'anın 3. mısraındaki (kuzusu öter) sözü de tuhaf; kuzu ötmez, meler. Bu (kuzusu) sözü, (kumrusu) olarak tashih olunmalıdır.

— Hani yemek, diye sormuşlar. Oğlan:
— Kazları çalğan kaçırıldı, deyince bunu öldürmek için herbiri bir sopa alarak oğlanı vurmak istemişler. Oğlan kaçıp dosdoğru gelip babasının söylediği halkadan gendisini asıncı tavandan çuvallarla cevahir taşı dökmüş. Oğlan bunu gördüncü hemen eline bir tane alıp dışarı çıkmış. Onlar da zaten kapuya gelmişlermiş. Oğlan:

— Ağalar, bu ne değer? deyince, hepsinin el'nden sopaları düşmüş.

— Ne bilelim, anca sarrafı bilir? demişler. Oğlan hemen sarrafa gidip birini bozdurmuş; yiyecek, içecek almış. Eşya, kari, çoluk çocuk, azap, hayvan hepsini tamamlayıp zengin olmuş.

Bu hayın arkadaşlardan üç almak için bunları ev'ne davet etmiş. Kırk azabın eline kırk sopa verip içeri saklamış; tüccarlar gelip oturduktan sonra biraz hoşbeş derken ev sahibi:

— Arkadaşlar, benim kılıncımın ucunu sıçan yemiş, demiş. Adamlar:

— Evet yir, o kâfir hayvandır, deyince:

— Hey namussuzlar, kılıncı sıçan yir de kazları çalğan kaçırılmaz mı? Deyip adamlarını çağırınca kırkını kırkının üzerine yatırp epeyce dövdürmüş. M'safirler canlarını zorla kurtarıp evlerine kaçmışlar.

Oğlan da bir daha eskisi gibi hareket etmemiş. İyi bir hayat sürmeğe başlamış.

«Malı dünya elde iken hep adamlar dost olur,

Malı dünya elden gitse dost dahi düşman olur»

sözünün doğruluğunu bizzat anlamış olmuş.

Te'efci: Müsri. Senseni: Kendi kendini. Vest-yet: Vasiyet. Eyle: Öyle. Gendilere: Kendilerine. Çalğan: Çaylak. Deyince: Deyince. Asıncı: Asınca. Görüncü: Görünce. Azap: İçki - usak. Kılıncı: Kılıc. Sıçan: Fare. Yir: Yer.

Korkak Masalı

(Anlatanın adı ve soyadı: Sevke Ayhan; nerele olduğu: Besni'li; nerede anlattığı: Besni'de; yaşı: 15. Not: Yaşlı bir Besni'li'den dinlemiş.)

Vakti zamanında Korkak isimli biri varmış. Bunun iki tane karısı ve bir tane de oğlu varmış. Bunlar çok fakirlermiş. Korkak günde dört tane ekmeği getirir, bunların bir tanesini saklar, üç tanesini de yerlermiş; sakladığı o bir ekmeği gece seşeğe gittiği zaman yirmiş. Bu adamın eski karısı:

— Ne olur, şu ekmeğin yarısını ben yiyeyim? İkinci karısı ve oğlu da:

— Ben yiyeyim, demiş. Fakat hiçbirini de yimemiş. Sonra Korkak, kalkmış; ipini almış ve seşeğe gitmiş. Adamcağız odununu etmiş; şehrine gelirken Padişahın kapısının önüne oturup dinlenmiş. Padişah bu adamı görmüş ve adamlarına:

— Şu adamı bana çağırın, demiş. Onlar da çağırılmışlar. Adamcağız içeri girmiş.

— Padişahım, buyur, demiş. Padişah:

— Sen fakir misin? diye sormuş. O da:

— Evet, fakirim, demiş.

— Şu adamın evine bir deve yükü altın götürün, diye emir vermiş. Sonra Padişah, Korkak'a:

— Sen humar bilir misin? demiş. O da:

— Evet, diye cevap vermiş. Hemen Padişah bir ölçek altın emretmiş; getirmişler ve Korkak'la humar oynamaya başlamış. Korkak, Padişahın bütün altınlarını utmuş. Padişah kızmış ve karısını da humara basmış; sarayı da humara basmış ve en sonunda da kendini humara basmış; her şeyi de humarda gitmiş. Sonra:

— Haydi dağın başına gidelim de beni öldür, demiş. Korkak da gitmem, demiş. Sonra nasıl olmuşsa Padişah kandırmış; dağın başına çıkmışlar, yanlarına başka bir insan daha almışlar. Biraz sonra bir tuluk yüklü bir dev yanlarına gelmiş ve hemen Padişahı yutmuş. Korkak, devin sırtındaki tuluğu almış, ağacın başına çıkmış. Padişahın adamı da kaçmış. Dev ağacın başındaki Korkak'a:

— Sen dur, sana gösteririm, demiş. Dev gitmiş, ateş getirmiş ve ağacı yakmaya başlamış. Hemen Korkak tuluktaki suyu boşaltmış ve ateşi söndürmüş. Dev yeniden çalı, çırpı getirmeğe gitmiş. Korkak hemen ağacın başından inmmiş ve kaçmış. Bir denizin kenarına gelmiş. Burası çayırıklı. Burada yanları denizden çıkıp çıkıp ağzlarından birer cevahtır atıyorlarmış. Adamcağız bunların ne olduğunu bilmeyerek alıp alıp cebine doldur-

muş; bir gehire gelmiş. Burada da üç adamın birleşip bir beygiri öldürmeğe çalıştıklarını görmüş; bunlara seyirci kalmış.

— Beygir eti yinir mi? diye sormuş. Alın bir tane altın, ekmeğin alın da yiyin, demiş. Bunlar bu altını bir zengine bozdurmuşlar ve ekmeğin alıp yemişler. Artık bunlar iyilik altından kalkmak için Korkak'a yıllık yapmağa başlamışlar. Bir gün Korkak:

— Arkadaşlar, benim kadının öldü, gömelim, demiş. O adamlar da:

— Bizim burada bir kuyu var, ölen kadınları oraya atarlar; kocasını da diri diri ölü karısıyla beraber kuyuya atarlar, demişler. Korkak'ı da ölen karısıyla birlikte kuyuya atmışlar. Ama her gün kuyu başına gelip Korkak aç kalmasın diye ekmeğin de atarlarmış. Sonra kuyuda Korkak'ın yanına bir kadın gelmiş. Bununla Korkak arkadaş olmuş. Sonra yanlarına bir tilki de gelmiş. Tilki buradaki ölüleri yirmiş. Bu adam ve o kadın tilkinin geldiği yerden çıkmışlar; bir denizin başına gelip, oturmuşlar. Bir kayıkçı gelmiş; bunlar kayıkçıya yalvarmışlar ve kayığa binmişler. Kadın bu kayıkçıya aşık olmuş. Sonra bir çayırıklıkta Korkak'ı bırakıp gitmiş. Korkak burada dolaşırken denizin içinden iki tane su kızı çıkmış. Korkak bunların birini tutmuş. Yakındaki bir köye götürmüş. Bir ev alarak bunu bir odaya saklamış ve hiç dışarıya çıkarmamış; denize kaçar diye korkmuş.

Aradan beş on sene geçmiş. Bir gün kadın:

— Herkes deniz kıyısına çamaşır yıkamağa gidiyor, ben de artık denize girmem, diyerek kocasından izin almış; yalnız, denizin kıpkırmızı olduğunu görürsen bil ki beni öldürdüler demiş ve deniz kıyısına çamaşır yıkamağa gitmiş. Kadın kocasına:

— Sabunları unuttuk, git sabunları al da gel, demiş. Adamcağız sabunları getirmeğe gitmiş; kadın da oğullarıyla beraber denize atılmış. Adamcağız geldiğinde denizin yüzünü kıpkırmızı köpüklerin kapladığını görmüş. Hemen kendini denize atmış ve böylece masal da bitmiş.

Seleşe: Odun. Humar: Kumar. Utmuş: Kazanmış. Gendini: Kendini. Yinir mi? Yenir mi. Herkes: Herkes. Böylece: Böylece.

T.C.

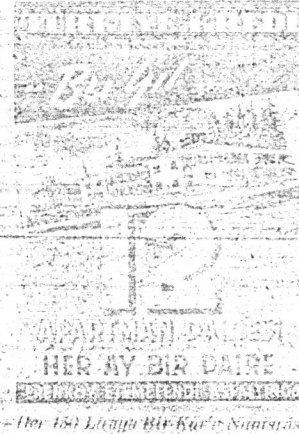
ZİRAAT BANKASI

MÜRT İÇİNDE 160 ŞUBE VE AJANSI DÜNYANIN HER TARAFINDAKİ MUHABİRLERİYLE SAYIN MÜŞTERİLERİNİN EMRİNDEDİR.

—VADELİ, VADESİZ TASARRUF HESAPLARI
1954 İKRAMIYE YERİNE:

1.500.000 LİRADIR

BU ZENGİN PLANDA
Evler, Apartman daireleri, Traiktörler ve ayrıca dolgun para ikramiyeleri bulunmaktadır.
İştirak şartları Şube ve Ajanslarımızdan öğrenebilirsiniz.

— 1954 YILI İKRAMIYE PLANI
1.500.000 LİRA

30

BAHÇELİ EV:

İkramiye Çekili Tarihi:

1 Mart	BAHÇELİ 3 EV
1 Temmuz	4
3 Eylül	3
25 Aralık	6
1 Kasım	6
30 Aralık	3

Ayrıca Çekili Para İkramiyeleri

TÜRK İŞ BANKASI

Senelik aboneli
309, altı aylık
aboneli 150
kurustur.
Yırd dışı senelik
abone 2 dolardır.

TÜRK
FOLKLOR
ARAŞTIRMALARI

Adres değırtme-
ler hiçbir şart ve
ücrete tabii
değildir.
Basılmayan yazılar
tatil vakitlerinde
kaldırılır.

Adres: Yeşildere, Sultanmektebi Sokak, No 17, İstanbul